

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח).

1 |
בס"ד | גיליון 4
פרשת תולדות
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה - סיפור מגדולי ישראל

עֲשׂוֹ כִּיבַד מֶלֶךְ בַּכְבוֹד מַלְכוּת - זָכָה לַמַּלְכוּת

בראשית כ"ז ט"ו: "וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בְּגָדֵי עֲשׂוֹ בְּנֵה הַגָּדֹל הַחֲמֹדֶת אֲשֶׁר אָתָּה בְּבֵית וַתִּלְבָּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן".

בספר מעלות המדות (לרבינו יחיאל מן הראשונים, מעלת הצדקה, עמוד צ"א): "בני, צאו וראו כמה גדולה כוחה של צדקה, הקב"ה תולה להן ומקבלין עליה שכר, שהרי עֲשׂוֹ הרשע בשביל שעשה צדקה עם אביו והאכילו והישקהו, זכה לקבל מלכות יותר מכל שאר האומות, וניתן לו ארכא למלכותו".

פירוש: להבנת דבריו יש לעיין במדרש (בראשית רבה ס"ה ט"ז) דאיתא שם: "וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בְּגָדֵי עֲשׂוֹ בְּנֵה הַגָּדֹל הַחֲמֹדֶת, מה שחמד מנמרוד והרגו ונטלן, הה"ד (משלי י"ב ב): "חָמַד רָשָׁע מִצְדוֹד רָעִים", אשר איתה בבית, שבהן היה משמש את אביו. אר"ש בן גמליאל: כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שימשתי אותו אחד ממאה ששמש עֲשׂוֹ את אביו, אני בשעה שהייתי משמש את אבא הייתי משמשו בבגדים מלוכלכין, ובשעה שהייתי יוצא לדרך הייתי יוצא בבגדים נקיים, אבל עֲשׂוֹ בשעה שהיה משמש את אביו לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות, אמר, אין כבודו של אבא להיות משמשו אלא בבגדי מלכות...".

ולפי זה יתבאר דעֲשׂוֹ כיבד את אביו בכבוד מלכות על כן זכה למלכות.

אי נמי י"ל, עֲשׂוֹ כיבד מלך, שכן, מאן מלכי? רבנן! על כן זכה למלכות.

ויעתר כנגד ויעתר

בראשית כ"ה כ"א: "וַיַּעֲתָר יַצְחָק לַה' לִנְכַח אֲשֶׁתוֹ פִּי עֲקָרָה הוּא וַיַּעֲתָר לוֹ ה' וַתֵּהָרֵב רִבְקָה אֲשֶׁתוֹ".

פירוש: "וַיַּעֲתָר יַצְחָק לַה'", וכנגדו "וַיַּעֲתָר לוֹ ה'".

מתן השכר השמימי ניתן כפי חשיבות העבודה בעיני האדם

בראשית כ"ה ל"א: "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְּרָה כִּיֹּם אֶת בְּכֶרְתְּךָ לִי".

לפי חשיבות העבודה בעיני האדם כך נקבע שוויות עבודתו (ומתן שכרו לפי השער' שקבע בהחשיבו כל זה).

מעשה ביהודי שבכה לפני מרן הבעש"ט הקדוש ז"ע על מצב הפרנסה כי באו מים עד נפש, וכה אמר, עד עתה החרשתי כי היה הדבר נוגע רק 'ללחם צר ומים לחץ', אך עתה בגרה בתי והגיע העת לדבר בה נכבדות הנשא לחתן תלמיד חכם, יודע ספר וירא שמים, ואין לי אפילו פרוטה אחת ל'נדוניתה'.

אמר לו הבעש"ט צא לשוק, וה'מקח' הראשון שיזדמן לידך תקנהו, ומעסק זה תרום קרנך למעלה למעלה, נחה דעתו של העני ויצא לדרכו, כעבור כמה שעות שקעה החמה וחשך עליו היום, ויפן למלון אשר על אם הדרך לתנומת ליל, מכיוון ששכירות 'מיטה' במלון עולה סך מאה רובל החליט לישן על הספסל ב'פרוזדור' שלפני הטרקלין (כי כל רכושו לא היה אלא מאה רובל).

בשכבו על 'משכבו' נכנסו אל המלון כמה סוחרים, יהודים פורקי עול, שהיו אז בדרך חזרתם מ'יריד' גדול שהרוויחו בו הון רב, והסבו לסעודתם, כטוב ליבם בין, החלו לדבר בקולי קולות דברי טעות והבל, לשחוק רח"ל מכל הקדוש והיקר, קם אחד מהם וזלזל ב'עולם הבא', ויען ויאמר, הנני מציע למכירה את חלקי לעוה"ב בעד מאה רובל.

כשמוע החסיד את דבריו, אמר, הרי זה 'עסק' הראשון שנזדמן לידי, שומה עלי לשמוע בקול הרבי ולקנות מהאי גברא את 'חלקו' לעוה"ב, קם החסיד מ'מיטתו' ניגש אל 'לץ' זה, ואמר, חפץ אני בחלקך לעוה"ב, הא לך מאה רובל, ותמכרהו לי, אך בתנאי שתעמיד על המכירה 'עדים' ותכתבהו ב'שטר כתוב וחתום' כדת וכדין למען יעמוד הדבר ימים רבים, ויעשו כן. וילך כל אחד לדרכו.

בהגיע אותו 'לץ' אל ביתו, סיפר לנוות ביתו את כל קורות הדרך, ועל ההון שהרוויח בכל עסקיו, והוסיף לומר, בסוף הדרך 'הרווחתי' עוד מאה רובל על חלקי לעוה"ב, נחרדה האשה עד עמקי נפשה, ותען ותאמר, מהר קח את הלבוש ואת הסוס, ורוץ נא אל החסיד 'הקונה' ותבקשו שיחזור בו מהמקח, ואם אי אתה עושה כן, תן לי עתה 'ט' פיטורים, ושלחני לנפשי, כי אינני דרה במדור אחד עם מי שאין לו חלק ונחלה עם כל בני ישראל לעלמא דאתא. המשך בעמ' 3

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א).

2

בס"ד | גיליון 4
פרשת תולדות
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

עֲשׂוֹ אִמְרַי הַלְעִיטָנִי – קִיִּים בּוֹ יַעֲקֹב הַלְעִיטָהוּ לְרַשַׁע וַיְמוֹת'

בראשית כ"ה ל': "וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֶל יַעֲקֹב הַלְעִיטָנִי נָא מִן הָאֵדָם הָאֵדָם הַזֶּה כִּי עֲנִי אֲנִי עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֲדָוִים".

פירוש: באגודת שמואל (והובא בשמו בספר דברים נחמדים לרבי צבי אלימלך מדינוב זצ"ל) כתב על הפסוק במשלי (כ"ה כ"ה): "מִים קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֵיפָה...". מי שצמא ועייף, לא ישתה – בין חמים ובין קרים – עד שירחץ מעט במים קרים על דופקיו שבשתי ידיו, ואז לא יזיק אותו השתיה ששותה בעייפות. אבל יעקב נתן לעֲשׂוֹ חמים, ועֲשׂוֹ לא רחץ דופקיו במים קרים, קיים 'הלעיטהו לרשע וימות' (ב"ק דף סט.).

נמצא לפי דבריו שעל שאמר עֲשׂוֹ: "הלעיטני" – קיים בו יעקב 'הלעיטהו לרשע וימות'.

בו בלשון אני פורע לך

"ויבוא אל אביו ויאמר אביו" וגו' "אנכי עֲשׂוֹ בכורך". א"ר לוי: אנכי עתיד לקבל עשרת הדברות, אבל עֲשׂוֹ בכורך.

"קום נא שבה" א"ל הקב"ה ליעקב: אתה אמרת "קום נא שבה" (בלשון בקשה והכנעה) חייך בו בלשון אני פורע לך, שנאמר (במדבר י' ל"ה): "קומה ה' ויפוצו אויבך" (שבן בנך משה יעלה במעלת הנבואה והשלטון עד שיאמר לי "קומה ה").

"ויש נספה בלא משפט" (משלי י"ג כ"ג), זה עֲשׂוֹ, אמר הקב"ה לעֲשׂוֹ: אתה אמרת "קום אבי" גדא דעבודת כוכבים דאת קאים, חייך בו אף אני בו בלשון אני פורע לך (תהלים ס"ח ב'): "קום אלוקים יפוצו אויביו" (והיינו שיעורר עליו ה' את מדת הדין על שפקד בעזות וחוצפה על אביו "קום").

(בראשית רבה ס"ה י"ח)

שימוש לוקה בעיניים, גורם ללקות בעיניים

בראשית כ"ז א': "וַיְהִי כִּי זָקַן יַצְחָק וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו מֵרֵאֶת וַיִּקְרָא אֶת עֲשׂוֹ בְּנֵי הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנֵי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַנְּנִי".

ותכהין עיניו מראות: "משום דכתיב 'כי השוחד יעוור' (שמות כ"ג ה') והוא לקח שוחד מעֲשׂוֹ (תנחומא תולדות ח')."

(בעל הטורים)

ותכהינה עיניו: "כמו שקרה לעלי שלא מיחה בבניו, כאמרו 'ולא כיהה במ' (ש"א ג' י"ג) ונאמר בו 'ועיניו קמה ולא יכול לראות' (שם ד' ט"ו)...".

(ספורנו)

פירוש: על שראה יצחק בעיניו ולא מיחה – איבד את מאור עיניו.

המכבד את אביו, ילדיו יכבדו אותו

בראשית כ"ז ל"א: "וַיַּעַשׂ גַם הוּא מִטְעָמִים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יָקָם אָבִי וַיֹּאכַל מִצֵּיד בְּנֵי בְעֵבֶר תְּבַרְכֵנִי נַפְשָׁד".

פירוש: כתבו בספרים שהתיבות "ויבא לאביו" מיוחדות בזה שהן נקראות מימין לשמאל ומשמאל לימין, ובה נרמז, שמי שמכבד את אביו, ילדיו יכבדו אותו.

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.) "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.)

3

בס"ד | גיליון 4
פרשת תולדות
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

כל אדם קובע בעצמו את השכר שיקבל בעולם הבא

המחיר על התורה ומצוות עושה האדם בעצמו. כלומר, כל אדם קובע בעצמו את השכר שיקבל בעולם הבא! אם בהגיע עת התפילה, או העת שקבע האדם לתורה, לפתע מזדמן לו עניין עסקי דחוף שיכול להרוויח ממנו סך עצום, ובכל זאת הוא מתגבר על יצרו, נמצא שהוא בעצמו קבע שתפילתו ולימודו שויים יותר מזהב ומפזר, שהרי בגינם הוא דחה אפשרות לרווח כספי גדול. ולהפך, אם אדם דוחה את תפילתו ואת לימוד התורה שלו בעבור רווח פעוט, הרי הוא מוכיח בעליל שהתורה והמצוות לא ישוו אצלו, וכזה יהא שכרו על התפילות שכבר התפלל!

(כתבי אבא מרי, דף כ"ט, בשם החפץ חיים)

(המשך הסיפור מעמוד 1)

כראות האיש את מצב הביש אשר נקלע אליו שלא ברצונו, וכי האשה נחושה בדעתה לגרשו מהבית, החל לדבר אל ליבה שלא תעשה רעש כה גדול מכל המעשה, כי באמת היה הכל רק ב'שחוק' ובלא כוונה אמיתית, אך היא בשלה, שמוע שמעתי מפיו שעשית 'שטר מכתוב וחתום' - כל זמן שאין השטר בידי לקרעו ולבערו מן העולם, אינני דרה עמך בבית אחד.

בצר לו תר ה'לץ' אחר החסיד, השיגו ויבך ויתחנן לו לבטל את המקח כעפרא דארעא, אך החסיד לא אבה בשום פנים ואופן להחזירו, גם לא בעד 'עשרת מונים' ממה ששילם לו מתחילה. מכיוון שכן, שאלו המוכר, בכמה מעות הינך 'מערך' את חלקי הדל בעולם הבא, אמר לו החסיד, לדעתי, ערכו של חלקך בעולם הבא הוא 'מאתיים וחמישים אלף רובל' טבין ותקילין - סכום אדיר שהיה בו בכדי להשיא את כל בנותיו של החסיד בכבוד והרחבה גדולה, ואף להעניק 'נדן' ראוי לשמו...

בלית לפניו שתי ברירות, הלך המוכר ומכר כמה מחפציו היקרים, ומשהגיע לכל הסכום, מסרו לחסיד, והחסיד החזיר לו את ה'שטר'. וילך לביתו, הראה את השטר לבני ביתו ויקרעוהו לגזי גזרים, ושב השלום לשרור בבית המוכר.

משם חזר החסיד אל הבעש"ט הק', ושאלהו, ממה נפשך עשיתי כאן מעשה 'גניבה', כי אם כל חלקו של הסוחר בעולם הבא אינו שווה אלא מאה רובל, אם כן היה כאן הונאה - במה שהחזרתיו לו בסכום גדול כל כך (אלפיים ומחצה ידות כמותו), ואם אכן שוויו כסכום השני, אם כן מעיקרא 'מקח טעות' היה מה שמכרו בעד מאה רובל, וכלל לא בא 'העולם הבא' שלו תחת רשותי.

ענהו הבעש"ט הק', אין כאן לא 'מקח טעות' ולא 'הונאה', הן בתחילת הדבר והן בסופו, פי ערכו ושוויו של ה'חלק' לעולם הבא נמדד לפי 'ההעמדה וההערכה' שבעליו מעריכו, ועל כן, מתחילה שכל העולם הבא שלו לא היה שווה בעיניו כי אם מאה רובל, היה זה ערכו הנכון, אך לבסוף שהחל להכיר בשוויו והיה מוכן לשלם ר"נ אלף רובל תמורתו, הרי בזה עצמו העלה את שוויו עד כדי סכום זה.

בזה ביארו היאך שילם יעקב לעשו על הבכורה רק ב'נזיד עדשים', כי בעיני עשו לא שווה כל הבכורה רק כ'נזיד עדשים' ושפיר הווה 'מקח אמת'. ולדין ייאמר, בכל עניני עבודת ה' - באותו ערך ושוויות שהנך מעריך ומייקר את העבודה, ממש כן הוא שוויו אף בשמים ממעל, ובמה נדע כמה מעריך היהודי את עבודתו - לפי החיות, ה'הארץ' וה'ברען' (הלב וההתלהבות) שיש לו בגשתו אל הקודש.

(באר הפרשה, תולדות)

מדה כנגד מדה בדף היומי

שלושה פעמים 'ראשון' כנגד ראשון

פסחים דף ה: דתנא דבי רבי ישמעאל: בשכר שלושה 'ראשון' (שנאמרו בענייני החגים שישראל שומרים אותם), זכו (ישראל) לשלושה (דברים שנקראו) 'ראשון' - להכרית זרעו של עֶשָׂו, לבנין בית המקדש, ולשמו של משיח.

להכרית זרעו של עֶשָׂו - דכתיב: "ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שער".

ולבנין בית המקדש - דכתיב: "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו".

ולשמו של משיח - דכתיב: "ראשון לציון הנה הנם".

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א)

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

עריכת שלחן כנגד עריכת שולחן

בראשית כ"ה ל"ד: "וַיִּעַקֵּב נִתָּן לַעֲשׂוֹ לָחֶם וַיִּזְדַּע עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיִּשְׂתֶּה וַיִּקַּם וַיִּלְחַד וַיִּבֶז עֲשׂוֹ אֶת הַבְּכֹרָה."

"ויאכל וישת, הכניס עמו (עֲשׂוֹ) כת של פריצים (מופקרים כמותו), אמרין ניכול דידיה וניחוך עליו (אמר, נאכל ממה שהכין יעקב ונצחק עליו שנתן לנו לאכול תמורת 'כלום' – בכורה שאין בה ממש), ורוח הקודש אומרת (ישעיה כ"א ה'): "עֲרֹךְ הַשְּׁלֶחָן" סדר פתורא (ערוך השולחן בביהמ"ק), "צִפָּה הַצְּפִית", סדר מנרתא (סדר את המנורה הטהורה)... "קומו הַשְּׁרִים" זה מיכאל וגבריאל, "מִשְׁחוּ מִגֵּן", כתבו שהבכורה ליעקב".

פירוש: יעקב ערך שולחן בקדושה ובטהרה, ומכר את השלחן הערוך תמורת הבכורה, לכך יזכה זרעו לערוך שולחן בביהמ"ק.

(בראשית רבה ס"ג ל"ד)

נסילת הברכות במרמה

בראשית כ"ז ל"ה: "וַיֹּאמֶר בָּא אַחִיךָ בְּמַרְמָה וַיִּקַּח בְּרִכְתְּךָ."

"במרמה: 'ב' במסורת. 'בא אחיך במרמה'. 'ויענו בני יעקב וגו' במרמה' (להלן ל"ד י"ג). בשביל שהוא בא לאביו במרמה, נטלו בניו במרמה".

(בעל הטורים)

על שגגת יצחק דעת אבימלך, גנב עֲשׂוֹ את דעתו ויעקב נטל בגניבה את ברכתיו

בראשית כ"ו ז': "וַיִּשְׂאֵלוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אַחֲתִי הוּא כִּי יָרָא לְאִמֵּר אֶשְׁתִּי פֶן יַהַרְגֵנִי אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל רַבָּקָה כִּי טוֹבַת מְרָאָה הוּא."

"על ידי שגגת יצחק דעת אבימלך (שאמר "אחותי היא"), לכן נענש בגניבת דעתו של עֲשׂוֹ שאמר לו: אבא האיך מעשרין את המלח ואת התבן, וזהו דאיתא במדרש כסות עיניים שיצא ממך אחד בכיסוי עיניים זה יעקב שנטל הברכות ע"י גניבת דעת ע"י שהיה יצחק כסוי עיניים".

(מדרש תלפיות אות ג' ענף גניבה)

עֲשׂוֹ ושמשון בן מנוח

בראשית כ"ה כ"ה: "וַיִּצְאָה הָרֵאשִׁוֹן אֲדָמוֹנִי כְּלוּ כְּאֲדָרְתִּי שְׁעָר וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֲשׂוֹ."

"איתא בלמודי האר"י ז"ל שמשון בן מנוח היה גלגול נשמת ב' ניצוצות, ניצוץ אחד מיפת שהוא שם, בסוד (בראשית ט' כ"ג) "ויקח יפת" ולא כתיב "ויקח" לשון רבים, כי נשמה אחת היה להם. וניצוץ שני מעֲשׂוֹ הרשע, עיי"ש בכתבי האר"י... וזה לדעתנו מה שלא הביא עֲשׂוֹ לאביו יין גם כן כמו יעקב, לכן גבי שמשון "נזיר אלקים יהיה הנער" (שופטים י"ג ה').

וזהו ג"כ הסוד שעשה שמשון נקמה באריה שהכה אותו (שופטים י"ד ו'), כי נשך באביו נח (תנחומא נח סימן ט'), כמבואר שהוא יפת בן נח. והיכה הפלשתים שוק על ירך (שופטים ט"ו ח'), שתיקן סוד 'נחש ירכין' דעֲשׂוֹ, כמו שמבואר בתרגום יונתן בן עוזיאל בפסוק (בראשית כ"ה כ"ז) איש יודע ציד [גבר נחשירכן].

והנה עֲשׂוֹ ציער לאמו (שם כ"ו ל"ה), לכן נזיר אלקים יהיה הנער מבטן אמו. עֲשׂוֹ גרם לאביו שנעשה סומא (רש"י כ"ז א' מתנחומא ח'), לכן נקרו פלשתים את עיניו (שופטים ט"ז כ"א)".

(נצוצי שמשון, תולדות)

לרפואה שלמה: הרב פרץ בן גיטל, בן ציון בן חיה, מלכה חנה בת בילא

להנצחות, הקדשות ופרטים על הספרים 054-251-0336 קו אמריקאי: 646-340-5403

WEB: WWW.TORAH24-7.COM/SEFORIM-HEBREW EMAIL: ap@torah24-7.com

